

KOMMUNINVEST
DEN KOMMUNALA
LÅNESKULDEN 2013

Innehållsförteckning

Förord.....	3
Inledning.....	4
Avsnitt 1	
Sektorns investeringar	5
Kommunernas investeringar	6
Landstingens investeringar	7
Självfinansieringsgrad.....	7
Tillgångar	7
Avsnitt 2	
Låneskuld	8
Låneskuldens förändring	9
Avsnitt 3	
Låneskuldens finansiering.....	11
Avsnitt 4	
Prognos fram till 2015	13
Appendix	14

Förord

Kommuninvest¹ är den svenska kommunsektorns största kreditgivare. Rapporten *Den kommunala låneskulden – 2013* är ett resultat av Kommuninvests löpande uppföljning av hur kommunsektorns totala låneskuld utvecklas över tid. Rapporten skiljer sig från andra analyser av kommunsektorns skuldsättning dels genom att den analyserar låneskulden isolerat från övriga skulder och ansvarsförbindelser, dels genom att analysen görs utifrån ett koncernperspektiv, d.v.s. inklusive de kommunala verksamheter som bedrivs i bolagsform. Genom att inkludera bolagen, som ofta är verksamma inom kapitalintensiva verksamheter, såsom bostads- och energiförsörjning, blir sambandet mellan sektorns investeringar och låneskuld tydliggjort.

I den ekonomiska krisens Europa är det inte bara de nationella regeringarna som har svårt att få intäkter och utgifter att gå ihop. I många länder kämpar också kommunsektorn med svaga finanser och ökad skuldsättning. Sverige utgör ett undantag.

I en internationell jämförelse står sig svensk kommunsektor stark (se *Faktaruta 1*), med stora överskott², ökande investeringsvolym, hög självfinansieringsgrad och stigande tillgångsvärden. Senare års allt större investeringsvolym har påverkat behovet av extern finansiering, vilket resulterat i en högre skuldsättning i absoluta tal. Kommunsektorns totala låneskuld ökade under 2012 med 25,7 mdkr i fast penningvärde till 443,3 mdkr. Som andel av BNP är dock kommunsektorns låneskuld relativt konstant över tid, mellan 11 och 13 procent (se *Faktaruta 6*).

Kommuninvests analys av investeringar och låneskulder i kommunsektorn visar bland annat att:

- större kommuner och landsting generellt sett har högre investeringsvolym per invånare än deras mindre motsvarigheter.
- sektorns ökade låneskuld till stor del drivs av ett fåtal större aktörers nyupplåning.
- mindre och medelstora kommuner utanför storstadsregionerna är de aktörer inom sektorn som är mest benägna att amortera på sina låneskulder.

Svensk kommunsektor är inne i en investeringsintensiv period. Kommunernas och landstingens investeringsbudgetar indikerar att den sammanlagda investeringsvolymen fortsätter att öka under de kommande åren. Kommuninvest bedömer att den nominella ökningstakten för sektorns låneskuld kommer att uppgå till 6 procent per år fram till år 2015.

1) Kommuninvest-koncernen består av ägarföreningen Kommuninvest ekonomisk förening samt dess belägda kreditmarknadsbolag Kommuninvest i Sverige AB ("Kommuninvest"), inklusive dotterbolaget Kommuninvest Fastighets AB.

2) 2012 uppgick det redovisade överskottet för hela kommunsektorn, inklusive de kommun- och landstingsägda bolagen, till totalt 30,6 mdkr.

Inledning

I rapporten *Den kommunala låneskulden – 2013* beskriver Kommuninvest hur kommunsektorns investeringar och låneskuld har utvecklats sedan 2007. Rapportens huvudsyfte är att ge såväl en översiktlig bild av kommunsektorns totala låneskuld per 31 december 2012 som att identifiera trender i skuldens utveckling över tid.

Analysen utgår från ett koncernperspektiv, vilket innebär att även lån som är upptagna av kommun- och landstingsägda bolag är inkluderade i beräkningarna. Detta är en viktig förutsättning för att få en så rättvisande bild som möjligt av sektorns samlade upplåning. Svenska kommuner och landsting finansierar i hög grad investeringar i kärnverksamheten med egna medel och har i regel inga eller små låneskulder. Låneskulder som i redovisningen återfinns på kommunernas balansräkningar förmedlas i de flesta fall vidare och används på annat håll inom kommunkoncernen. Det innebär att den stora majoriteten av sektorns låneskuld i huvudsak har använts till att finansiera investeringar som gjorts av kommunernas och landstingens bolag.

Rapporten består av fyra avsnitt. Avsnitt ett avhandlar kommunsektorns investeringar, avsnitt två fokuserar på låneskulden och avsnitt tre redogör för hur kommunsektorn finansieras. Det fjärde och avslutande avsnittet behandlar kommunsektorns framtida finansieringsbehov.

Rapportens beräkningar baseras på Kommuninvests årliga uppföljning av samtliga kommuner och landstings årsredovisningar. För att underlätta jämförelser mellan olika år utgår tidsserier och beräkningar från 2012 års penningvärde såvida inget annat anges.

Faktaruta 1 Internationell utblick

I skuggan av den statsfinansiella krisen i Europa och i efterdyningarna av den spruckna bostadsbubblan i USA, är det många kommuner, delstater och regioner, på båda sidor av Atlanten, som kämpar med budgetunderskott, hög skuldsättning, obalanser i ekonomin och stora svårigheter att leva upp till sina åtaganden.

Under våren 2013 sattes staden Stockton i Kalifornien i konkurs av en federal domstol. Några månader senare ansökte bilstaden Detroit, i delstaten Michigan, om konkursskydd. En stor del av Detroit's skuldbörda på 18 mdr dollar består av pensions- och sjukförsäkringsförpliktelser till nuvarande och tidigare anställda.

I Tyskland kämpade många kommuner med svaga finanser under 2010 och 2011. Under dessa år uppgick det samlade underskottet i den tyska kommunsektorn till knappt 12 mdr euro. I delstaten Hessen har delstatsregeringen behövt skjuta till 3,2 mdr euro för att bistå kommuner som inte längre klarar av sina skulder och i Spanien har kommuner och regioner tvingats be den spanska centralregeringen om hjälp för att klara av sina finansiella åtaganden.

Till skillnad från situationen i stora delar av Europa kännetecknas den offentliga sektorn i Norden av stabila finanser. Kommunsektorerna i Danmark, Finland, Norge och Sverige gick samtliga med överskott 2012.

Källor: The Economist, Fitchratings, Financial Times, Danmarks statistik, Statistikcentralen, Statistiska centralbyrån (SCB), Statistisk sentralbyrå.

Avsnitt 1

Sektorns investeringar

Kommunsektorn är Sveriges största finansiär och producent av välfärdstjänster och bär ansvaret för flera grundläggande samhällsfunktioner:

- Kommunernas obligatoriska verksamhet omfattar bland annat biblioteksverksamhet, miljö- och hälsoskydd, renhållning och avfall, vatten och avlopp, kollektivtrafik³ och plan- och byggnadsfrågor. De dominerande områdena i kommunernas verksamhet är dock utbildning, d.v.s. förskola, grundskola, särskola och gymnasieutbildning, och omsorg, t.ex. äldreomsorg och stöd till funktionshindrade.
- Landstingens uppdrag omfattar hälso- och sjukvård och tandvård för barn och ungdomar.

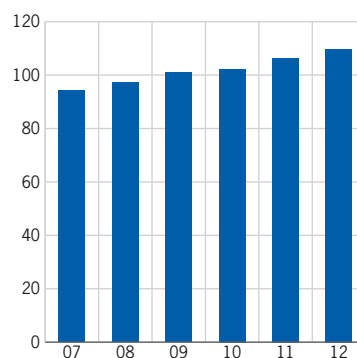
Utöver de obligatoriska uppgifterna engagerar sig många kommuner aktivt i fritids- och kulturverksamhet, energiförsörjning, bostadsbyggnad och näringslivsutveckling, medan landstingen även kan ansvara för kulturfrågor, regional utveckling och turism.

Inom kapitalintensiva verksamheter, t.ex. bostads- och energiförsörjning, fastighetsförvaltning och kollektivtrafik, bedrivs verksamheten oftast i aktieföretagsform. Enligt rapporten "Den svenska kommunsektorns kreditvärdighet", utgiven av Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och Kommuninvest, finns det i Sverige mer än 1 600 kommunala bolag, med cirka 50 000 anställda.

För att kunna möta en växande befolknings nuvarande och framtida behov av välfärdstjänster investerar kommunsektorns aktörer kontinuerligt i bland annat infrastruktur, bostäder, kollektivtrafik, service och verksamhetslokaler. Under tidsperioden 2007 till 2012 ökade investeringsnivån i materiella anläggningstillgångar i kommunsektorn med 15,6 mdkr, från 94,2 mdkr år 2007 till 109,8 mdkr år 2012 (se Diagram 1), vilket motsvarar en genomsnittlig årlig ökningstakt på drygt 3 procent.

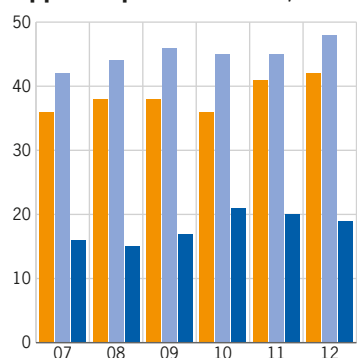
Den största ökningen i absoluta tal stod kommunerna för (se Diagram 2). Kommunerna investerade 6,4 mdkr mer 2012 än 2007, en ökning med 18 procent. De kommunala bolagen och landstingskoncernerna ökade också sina investeringsvolymerna på årsbasis, med 5,9 respektive 3,2 mdkr, vilket motsvarar en ökning under tidsperioden på 14 respektive 20 procent.

Diagram 1
Kommunsektorns investeringar, mdkr

Källa: Kommuninvest

Diagram 2
Kommunsektorns investeringar uppdelat på delsektorer, mdkr

Legend:
■ Kommuner
■ Kommunala bolag
■ Landstingen
Källa: Kommuninvest

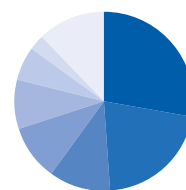
3) Kollektivtrafik är en obligatorisk verksamhet som kan ske i samverkan mellan kommuner och landsting.

Kommunernas investeringar

Investeringsbehovet skiljer sig åt mellan kommunerna. Generellt sett har större kommuner (fler än 50 000 invånare) högre ekonomiska resultat per invånare, högre befolkningstillväxt och relativt sett större kommunala bolag, jämfört med mindre (färre än 20 000 invånare) och medelstora kommuner (mellan 20 000 och 50 000 invånare). Detta både möjliggör och kräver en relativt sett högre investeringstakt, såväl för dessa kommuner som för deras bolag. Något förenklat: ju fler invånare en kommun har, desto mer kan och måste en kommun investera per invånare. Det positiva sambandet mellan kommunstorlek och investeringstakt är starkast på koncernnivå, där större kommuner i genomsnitt investerar 5 500 respektive 3 000 kr mer per invånare än vad mindre respektive medelstora kommuner gör (se Diagram 3).

Sambandet mellan kommunstorlek och investeringsnivå gäller även när investeringarna analyseras på kommunnivå. En befolkningsökning med 1 000 invånare resulterar i en ökad investeringsvolym om i genomsnitt 214 kr per invånare för en kommun i gruppen mindre kommuner, och med 141 respektive 27 kronor per invånare i grupperna medelstora respektive större kommuner.⁴

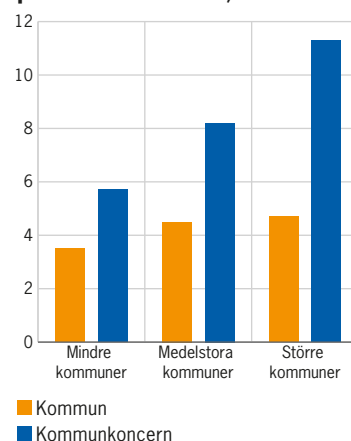
Faktaruta 2 Till vad går investeringarna?

Enligt en undersökning av kommunsektorns investeringsplaner stod investeringar i infrastruktur och skolor för närmare hälften av de planerade investeringarna.

Källa: SKL "Ekonomirapporten – April 2012"

Diagram 3 Investeringsvolym per invånare 2012, tkr

4) Sambandet mellan investeringsnivå per invånare i kommunkoncernen och invånarantalet i kommuner har studerats med hjälp av multipel regressionsanalys. I analysen har hänsyn tagits till SKL:s kommungruppsindelning. Analysen exkluderar Stockholm, Göteborg och Malmö på grund av den stora befolkningsskillnaden mellan dessa och övriga kommuner.

Landstingens investeringar

Landstingens⁵ årliga investeringsvolym ökade under tidsperioden 2007 till 2012 från 16,1 till 19,3 mdkr. Även på landstingsnivå finns det ett samband mellan antalet invånare och landstingets investeringsnivå per invånare.⁶

Självfinansieringsgrad

Självfinansieringsgraden⁷ mäter hur stor andel av ett års investeringar som kan finansieras med egna medel. Kommunsektorns självfinansieringsgrad har under åren 2007 till 2012 varierat mellan 65 och 102 procent (se Diagram 4). Den låga självfinansieringsgraden 2011, 65 procent, kan till stor del förklaras av den negativa resultatpåverkan som uppkom vid uppräknningen av kommunsektorns pensionsskuld, i kombination med en minskad försäljning av materiella anläggningstillgångar. Den långsiktiga trenden inom sektorn är att självfinansieringsgraden är svagt sjunkande.

Tillgångar

Kommunsektorns investeringar har inte bara möjliggjort för kommuner och landsting att kunna fortsätta producera välfärdstjänster, utan även resulterat i allt större tillgångsvärden. Sektorns materiella anläggningstillgångar, i form av t.ex. fordon och maskiner, fastigheter (skolor, sjukhus, kontor och industrilokaler), mark, bostäder och anläggningar för energiproduktion uppgick 2012 till 1 035 mdkr, en ökning med 151 mdkr i fast penningvärde jämfört med 2007. Investeringarna i kommunala verksamheter som verkar på konkurrensutsatta marknader och därmed bedrivs på affärsmässiga villkor, med tillhörande avkastningskrav på sig, t.ex. bostads-, fastighets- och energibolag, genererar dessutom ett resultatmässigt överskott in i sektorn.

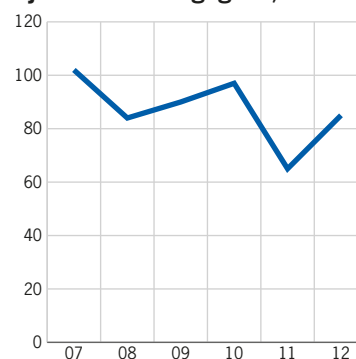
Faktaruta 3

Stockholms län

Stockholms län har 2,1 miljoner invånare, eller 22 procent av Sveriges befolkning. 25 procent av alla sysselsatta i Sverige arbetar i Stockholms län, 30 procent av Sveriges BNP produceras i länet och varje dag ökar befolkningen med i genomsnitt 100 individer. 2030 bedömer Stockholms Handelskammare att länets befolkning kommer ha ökat till 2,6 miljoner människor. För att kunna möta de behov som kommer av 500 000 fler invånare behövs omfattande investeringar i infrastruktur, kollektivtrafik, sjukvård, daghem och skolor och nya bostäder under de kommande 20 åren. Redan idag står Stockholms län för en tredjedel av kommunsektorns sammanlagda investeringar och under de kommande fem åren planerar enbart Stockholms stad och Stockholms läns landsting att investera runt 15 mdkr vardera per år.

Källor: SCB, Stockholms Handelskammare, Stockholms stads budget 2013, En framtidsbudget för ett växande Stockholms län

Diagram 4
Kommunsektorns självfinansieringsgrad, %

Källa: Kommuninvest

5) Inkluderar även de landstingsägda bolagens investeringar.

6) Korrelationskoefficienten mellan antal invånare per landsting/region och investeringsnivån per invånare var 0,69 under 2012, vilket indikerar ett positivt samband. Korrelationskoefficienten antar ett värde mellan -1 och 1. -1 anger ett maximalt negativt samband, 1 ett maximalt positivt samband medan värdet 0 anger inget samband.

7) Självfinansieringsgraden = (resultat + avskrivningar)/(årets investeringar - årets försäljningar).

Faktaruta 4

Tillgångarnas värde

Enligt SCB uppgick kommunsektorns materiella anläggningstillgångar till 1 035 mdkr år 2012. Kvoten mellan låneskulden och de materiella anläggningstillgångar, d.v.s. kommunsektorns belåningsgrad, var 0,43, jämfört med 0,41 år 2007. Den verkliga belåningsgraden är sannolikt lägre eftersom tillgångarna är upptagna till sitt bokförda värde och inte till sitt faktiska marknadsvärde, vilket resulterar i att tillgångssidan på kommunsektornivå undervärderas.

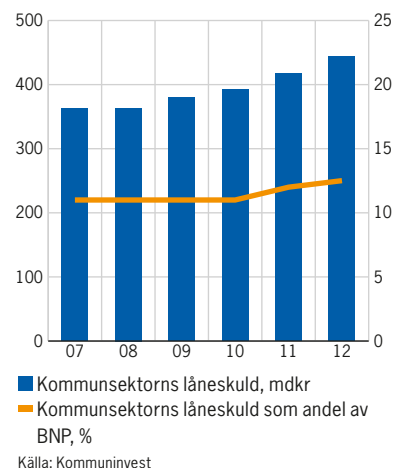
Avsnitt 2

Låneskuld

Eftersom svenska kommuner och landsting, enligt det så kallade balanskravet⁸, är förhindrade att finansiera den löpande verksamheten med lånade medel, är kommunsektorns låneskuld en konsekvens av att en del investeringar har finansierats med externa medel. Låneskuldens storlek bör därför sättas i relation till värdet på de tillgångar som upplåningen har varit med att finansiera (se Faktaruta 4).

Kommunsektorns låneskuld uppgick till 443,3 mdkr vid utgången av 2012. Största delen av sektorns låneskuld, 94 procent, stod kommunerna och deras bolag för. Landstingens⁹ andel av den totala låneskulden var enbart 6 procent, eller 27,0 mdkr. Skulden för hela sektorn ökade med 25,7 mdkr under 2012 jämfört med året innan och med 80,1 mdkr sedan 2007 (se Diagram 5). Det innebär att låneskulden i genomsnitt ökade med 4 procent per år mellan 2007 och 2012. I slutet av tidsperioden, 2011 och 2012, var ökningen 7 respektive 6 procent (se Diagram 10). I förhållande till BNP var låneskulden 13 procent 2012, med en genomsnittlig låneskuld per invånare om 46 400 kr. Det kan jämföras med den svenska statsskulden som vid samma tidpunkt uppgick till 1 152 mdkr¹⁰, motsvarande cirka 31 procent av BNP, eller 120 500 kr per invånare.

Diagram 5
Kommunsektorns låneskuld

Faktaruta 5 Pensionsskulden

Kommunsektorns pensionsskuld består av kommunernas och landstingens pensionsförpliktelser till nuvarande och tidigare anställda. Enligt SKL:s beräkningar uppgår nuvärdet av framtida pensionsutbetalningar till cirka 500 mdkr. Kommunerna borgar för 55 procent av skulden och landstingen för de övriga 45 procenten.

Kommunsektorns pensionsåtaganden är stora, men utbetalningarna, d.v.s. amorteringen av skulden, sker under en lång tidsperiod, cirka 50 år. Pensionsutbetalningarnas storlek i förhållande till kommunsektorns skattekraft förväntas nå sin kulmen redan under de kommande två, tre åren, för att sedan långsamt minska. Jämfört med 2012 års nivå motsvarar den förväntade ökningen av pensionsutbetalningar fram till 2015 cirka 5 öres kommunalskatt.

Källa: Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), "Ekonomirapporten April 2013", "Kommuners och landstings pensionsskuld"

8) Balanskravet innebär att enskilda kommuner och landsting inte får besluta om en budget där kostnaderna överstiger intäkterna. Om resultatet ändå blir negativt måste det kompenseras med överskott inom tre år.

9) Inkluderar även de landstingsägda bolagens låneskulder.

10) Källa: Riksgälden

Låneskuldens förändring

Varje enskild huvudman i kommunsektorn – kommun, landsting eller region – har sina egna unika ekonomiska förutsättningar och ansvarar även fullt ut för sin egen skuldförvaltning. Spridningen mellan enskilda kommuner och landsting med avseende på både låneskuldens nivå och dess förändringstakt över tid kan därför vara stor. Det gäller även för kommuner som ofta kategoriseras tillsammans på grundval av geografi, befolkningsstruktur eller andra karaktäristika. Detta innebär i sin tur att den observerbara utvecklingen på kommungruppsnivå inte nödvändigtvis är representativ ens för merparten av gruppens kommuner. I extremfall drivs gruppens aggregerade och genomsnittliga värden, vid en given tidpunkt eller över en tidsperiod, av utvecklingen hos en eller ett par av gruppens medlemmar. Följaktligen bör resultat på gruppnivå tolkas med viss försiktighet och inte per automatik generaliseras till att gälla för gruppens alla enskilda medlemmar.

När låneskulden i absoluta tal bryts ned med avseende på kommunernas folkmängd tycks låneskuldens relativa ökningstakt mellan 2007 och 2012 vara relativt jämt fördelade mellan olika kommungrupper. Låneskulden ökar visserligen snabbare hos större kommuner än hos mindre kommuner, men skillnaden är bara ett par procentenheter. När SKL:s mer finfördelade kommungruppsindelning (se *Appendix 1*) används och låneskulden beräknas per invånare, för att ta hänsyn till skillnader i befolkningsutveckling under perioden, blir bilden mer splittad och skillnaderna ökar, både när det gäller nivå och förändringstakt, mellan olika kommungrupper. När analysen slutligen sker på kommun- och landstingsnivå indikerar resultaten att det är ett begränsat antal större kommuner och landsting som driver på utvecklingen mot ökad skuldsättning i sektorn.

Som framgår av *Diagram 6* ökade låneskulden i absoluta tal mellan 2007 och 2012 för landstingen som grupp och för alla kommungrupper med avseende på befolkningsstorlek. I gruppen större kommuner ökade låneskulderna med 39,5 mdkr, motsvarande 19 procent, till 250,4 mdkr. Hos medelstora kommuner och mindre kommuner ökade låneskulden med 13,5 respektive 8,8 mdkr, till 93,3 respektive 72,6 mdkr, vilket motsvarar en ökning på 17 respektive 14 procent. Landstingens låneskulder ökade under samma tid med 18,4 mdkr, eller 213 procent, till 27,0 mdkr.

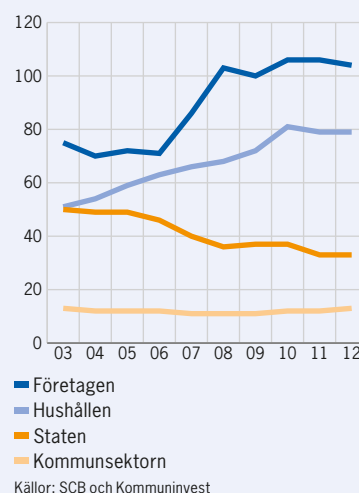
När kommunerna delas in i enlighet med SKL:s kommungruppsindelning syns en tydlig spridning, både vad gäller skuldsättning och skuldens ökningstakt mellan olika kommungrupper (se *Diagram 7*). Kommungrupperna Storstäder och Glesbygdskommuner utmärker sig genom att både ha en relativt låg låneskuld 2012, 36 200 respektive 34 900 kronor per invånare, och en nedgång av låneskulden per invånare mellan 2007 och 2012 på 1 respektive 3 procent.

Faktaruta 6

Finansiell skuldsättning i olika sektorer

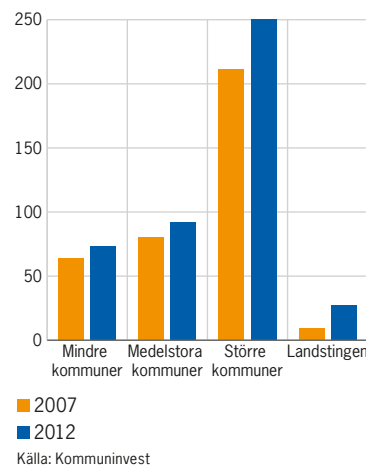
Under 00-talet har skuldsättningen i Sverige ökat i den privata sektorn men minskat i den offentliga.

Skuldsättning som andel av BNP, %

Diagram 6

Låneskulden, mdkr

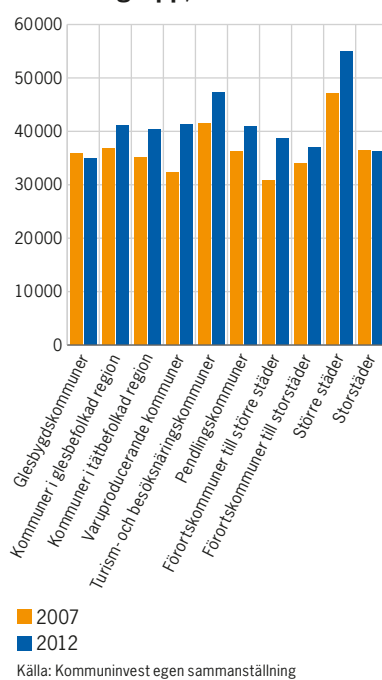
I gruppen Storstäder beror nedgången på att befolkningen ökade snabbare än skulderna, medan minskningen i gruppen Glesbygdskommuner beror på att många kommuner i den gruppen har amorterat ned sina lån.

Gruppen Större städer hade den högsta låneskulden per invånare 2012, i genomsnitt 55 000 kronor. Nivån kan förklaras av att det i denna kommungrupp återfinns flera relativt stora kommunala bolag.¹¹ Varuproducerande kommuner och Förortskommuner till större städer var de två kommungrupper som hade den högsta relativa skuldökningen per invånare mellan 2007 och 2012, 28 respektive 26 procent. Övriga kommungrupper hade mellan 37 000 och 47 300 kr i låneskuld per invånare 2012, med en ökning sedan 2007 på 9 till 15 procent.

När kommunsektorns låneskuld bryts ned och analyseras på kommunnivå framkommer följande:

- Långt ifrån alla aktörer bidrar till den ökande låneskulden i sektorn. 63 av totalt 290 kommuner hade en lägre nominell låneskuld 2012 än fem år tidigare. Framförallt mindre och medelstora kommuner utanför storstadsregionerna amorterade på sina lån. Tio av totalt 94 kommuner i kommungrupperna Storstäder, Större kommuner, Förortskommuner till storstäder och Förortskommuner till större städer hade lägre nominell låneskuld 2012 än 2007.
- Landstingens ökande låneskuld drivs av utvecklingen i Stockholms läns landsting. Av den totala ökningen på 18,4 miljarder under tidsperioden 2007 och 2012, stod Stockholms läns landsting för 86 procent.
- Av sektorns nettolåneskuldökning på 79,3 mdkr mellan 2007 och 2012 stod tio koncerner för knappt hälften, 46 procent.
- Sambandet mellan hög låneskuld i absoluta tal och hög låneskuld per invånare är relativt svagt. Korrelationen var 0,35 vid utgången av 2012.

Diagram 7
Låneskuld per invånare och kommungrupp, kr

Faktaruta 7

Kommunsektorns största låntagare

Kommunsektorns tio största låntagare utgörs av ett landsting, Sveriges tre största städer, en större förortskommun till Stockholm och fem större städer.

Endast två av de största låntagarna återfinns även på listan över kommuner med högst låneskuld per invånare.

Ranking	Namn	Skuld, mdkr	Ranking	Namn	Skuld per inv., tkr
1 (1)	Göteborg	37,5 (32,5)	1 (2)	Södertälje	130,8 (92,0)
2 (11)	Stockholms län	22,3 (6,0)	2 (14)	Lessebo	103,1 (60,2)
3 (2)	Stockholm	15,4 (16,1)	3 (13)	Linköping	102,6 (60,8)
4 (3)	Linköping	15,2 (8,5)	4 (158)	Östersund	92,2 (30,0)
5 (4)	Södertälje	11,7 (7,7)	5 (16)	Borlänge	81,9 (59,5)
6 (6)	Umeå	9,3 (6,5)	6 (3)	Skellefteå	81,1 (86,0)
7 (18)	Malmö	8,2 (4,2)	7 (11)	Berg	80,8 (61,7)
8 (5)	Huddinge	7,7 (6,8)	8 (4)	Strömstad	80,0 (79,7)
9 (10)	Örebro	6,8 (6,1)	9 (41)	Örnsköldsvik	79,3 (47,7)
10 (7)	Uppsala	6,8 (6,3)	10 (47)	Kumla	79,0 (46,6)

(2007 års ranking respektive nominell skuld inom parentes)

Källa: Kommuninvest

11) I Regeringens skrivelse 2012/13:102 – Utvecklingen inom den kommunala sektorn, anges att en tredjedel av alla kommunala bolag återfinns i kommungruppen Större städer. Tillsammans står dessa bolag för 40 procent av alla anställda i kommunala bolag.

Avsnitt 3

Låneskuldens finansiering

Under de senaste åren har villkoren för kommunsektorns lånefinansiering förändrats i grunden. Den vilar visserligen fortfarande på samma tre ben som innan finanskrisen 2008/09:

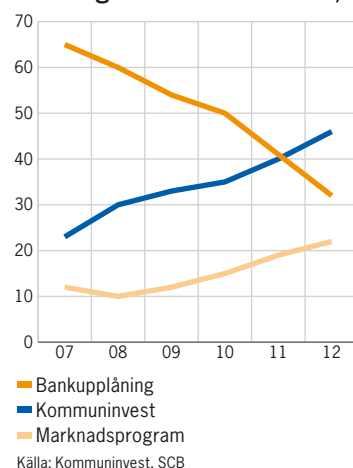
- Banksystemet
- Kommuninvest
- Egna marknadsprogram.

Relationen mellan de olika finansieringskällorna har dock genomgått stora förändringar.

2007 stod bankerna, de fyra svenska storbankerna och ett par utländska aktörer tillsammans för närmare två tredjedelar av utlåningen till kommunsektorn. Den enskilt största kreditgivaren till sektorn var Kommuninvest¹², med en utlåning som uppgick till knappt en fjärdedel av sektorns låneskuld. Antalet kommuner och kommunala bolag som lånade direkt på marknaden via egna certifikats- och obligationsprogram var få, men upplåningen på kreditmarknaden stod ändå för drygt 10 procent av sektorns totala upplåning.

Diagram 8 visar hur utlåningsmarknaden till kommunsektorn har utvecklats mellan 2007 och 2012 med avseende på olika aktörers marknadsandelar. Bankernas marknadsandel har halverats från 65 procent 2007 till 32 procent 2012. Nedgången beror på att några banker har lämnat marknaden helt och hållet, t.ex. fransk-belgiska banken Dexia, samtidigt som andra banker har minskat sin utlåning. I takt med att bankernas betydelse för att finansiera kommunsektorn har minskat har kommunerna, landstingen och deras bolag ökat sin upplåning via Kommuninvest och egna marknadsprogram.

Diagram 8
Marknadsandelar m.a.p. utlåning till kommunsektorn, %

12) Utlåningen sker via kreditmarknadsbolaget Kommuninvest i Sverige AB.

Kommuninvests nominella utlåning steg från 77 mdkr i slutet av 2007 till 197 mdkr i slutet av 2012, en ökning med 156 procent. Marknadsandelen fördubblades samtidigt från 23 procent till 46 procent. Tillväxten beror både på att antalet medlemmar i Kommuninvest ekonomisk förening har ökat under de senaste fem åren, vilket har möjliggjort utlåning till fler låntagare¹³, och på att medlemmarna i allt högre grad har valt att finansiera sig via Kommuninvest. Av de 275 kommuner och landsting som tillsammans ägde Kommuninvest vid slutet av 2012 hade hälften av ägarna minst 85 procent av sin lånefinansiering via Kommuninvest.

Mellan 2007 och 2012 har antalet kommuner och landsting som aktivt lånar direkt på penningmarknaden med hjälp av egna marknadsprogram ökat från tio till 18. Därutöver finansierar sig ett tiotal kommunala bolag också med egna marknadsprogram. De utestående certifikats- och obligationsvolymerna har ökat under senare år (se Diagram 9). Vid utgången av 2012 uppgick kommunsektorns sammanlagda kreditmarknadsupplåning till drygt 100 mdkr. Värdet exkluderar den kreditmarknadsupplåning som görs av Kommuninvest.

Faktaruta 8

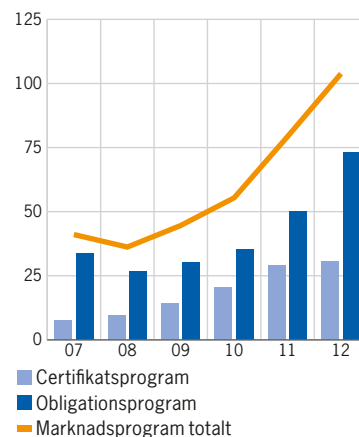
Kapitalbindningstid

Svensk kommunsektor skiljer sig kraftigt från sina europeiska motsvarigheter vad gäller kapitalbindningstid på lån. I en internationell jämförelse är kapitalbindningen kort i Sverige. Under 2012 hade de lån som rekviderades från Kommuninvest en genomsnittlig kapitalbindning på startdagen på 2,3 år. För de kommunobligationer som emitterades under 2012 var motsvarande siffra 3,1 år.

Som en jämförelse hade 94 procent av alla nyupptagna lån i Frankrike under 2012 en kapitalbindningstid på över 10 år. Genomsnittet låg på 15,3 år.

Källor: Kommuninvest, Finance Active

Diagram 9
Utestående volymer emitterade certifikat och obligationer, mdkr¹

1) Exklusive värdepapper emitterade av Kommuninvest
Källa: Kommuninvest, SCB

13) Kommuninvests utlåning får endast ske till de kommuner och landsting som är medlemmar i Kommuninvest ekonomisk förening samt, mot borgen, till företag, stiftelser och kommunalförbund, över vilka en eller flera medlemmar direkt eller indirekt utövar ett bestämmande inflytande.

Avsnitt 4

Prognos fram till 2015

Diagram 10 visar låneskuldens procentuella utveckling, både i nominella och reala termer, mellan år 2003 och 2012. Båda tidsserierna visar tydligt att takten med vilken låneskulden ökar har stigit över tid.

Att prognostisera låneskuldens framtida utveckling med utgångspunkt från historisk trend är vanskligt. Det finns dock anledning att förvänta sig att låneskuldens tillväxttakt under de kommande tre åren kommer att vara i nivå med den genomsnittliga nominella ökningstakten för föregående femårsperiod (2008–2012), d.v.s. cirka 6 procent per år.

Låneskuldens utveckling drivs primärt av två faktorer, volymen på sektorns investeringar och förmågan att finansiera investeringarna med egna medel.

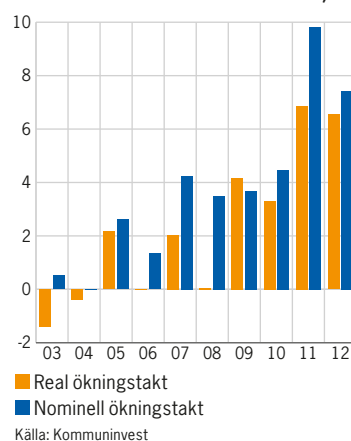
När det gäller investeringarna under de kommande tre åren finns skäl att anta att samtliga aktörer i sektorn – kommunerna, de kommunala bolagen och landstingen – kommer att öka sina investeringsvolymerna:

- SKL:s sammanställning av kommunernas investeringsprognoser¹⁴ visar att investeringsnivån kan komma att öka från drygt 40 mdkr år 2012 till knappt 50 mdkr år 2015.
- Flera landsting har meddelat att de står inför stora investeringar, inte minst i nya eller ombyggda sjukhusfastigheter.
- I takt med att miljonprogramsområdena, byggda mellan 1965 och 1975, behöver rustas upp kommer även många kommunala bostadsbolag behöva göra stora investeringar.

När det gäller sektorns ekonomiska resultat bedömer SKL att kostnaderna i kommunernas och landstingens kärnverksamhet, d.v.s. den verksamhet som inte bedrivs i bolagsform, kommer att öka snabbare än intäkterna under de kommande åren, med konsekvensen att de ekonomiska resultaten i sektorn riskerar att bli lägre än tidigare år.

Baserat på låneskuldens ökning de senaste åren, samt prognoserna för både investeringar och resultat under de kommande åren bedömer Kommuninvest att den nominella låneökningstakten blir 6 procent per år. Sektorns låneskuld passerar 500 miljarder under 2015 och motsvarar 14 procent av förväntad BNP i slutet av samma kalenderår.

Diagram 10
Nominell och real ökningstakt på
kommunsektorns låneskuld, %

Faktaruta 9

Försäljning av tillgångar

En faktor som påverkar sektorns lånebehov framöver är i hur hög grad materiella anläggningstillgångar kommer att avyttras för att finansiera beslutade investeringar. De högsta volymerna noterades 2009, då kommuner, landsting och deras bolag avyttrade materiella anläggningstillgångar, framförallt mark och bostäder, för minst 24 mdkr, varav Stockholms stad stod för drygt hälften av försäljningarna.

Under 2013 har en rad större kommuner genomfört eller försökt genomföra utförsäljningar av fastigheter, med motiveringen att därigenom kunna finansiera både renoveringar av befintligt bestånd och nyproduktion.

14) Källa: Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) – "Ekonomirapporten April 2013"

Appendix 1

SKL:s kommungruppsindelning

	Antal	Beskrivning
Storstäder	3	Kommuner med en folkmängd som överstiger 200 000 invånare.
Förortskommuner tillorstäder	38	Kommuner där mer än 50 procent av nattbefolkningen pendlar till arbetet i någon annan kommun. Det vanligaste utpendlingsmålet ska vara någon av storstäderna.
Större städer	31	Kommuner med 50 000–200 000 invånare samt en tätortsgrad överstigande 70 procent.
Förortskommuner till större städer	22	Kommuner där mer än 40 procent av nattbefolkningen pendlar till en annan kommun.
Pendlingskommuner	51	Kommuner där mer än 40 procent av nattbefolkningen pendlar till en annan kommun.
Turism- och besöksnäringkommuner	20	Kommuner där antalet gästnätter på hotell, vandrarhem och campingar överstiger 21 per invånare eller där antalet fritidshus överstiger 0,20 per invånare.
Varuproducerande kommuner	54	Kommun där 34 procent eller mer av nattbefolkningen mellan 16 och 64 år är sysselsatta inom tillverkning och utvinning, energi och miljö samt byggverksamhet (SNI2007)
Glesbygdskommuner	20	Kommun med en tätortsgrad understigande 70 procent och mindre än åtta invånare per kvadratkilometer.
Kommuner i tätbefolkad region	35	Kommun med mer än 300 000 personer inom en radie på 112,5 kilometer.
Kommuner i glesbefolkad region	16	Kommun med mindre än 300 000 personer inom en radie på 112,5 km.

Källa: Sveriges Kommuner och Landsting (SKL)

OM KOMMUNINVEST Kommuninvest i Sverige AB ägs av svenska kommuner och landsting för att främja deras finansverksamhet genom stabil och kostnadseffektiv finansiering, kunskapsutveckling och samverkan. Kommuninvests vision är att vara världens bästa organisation för kommunal finansförvaltning.

KOMMUNINVEST

Svenska kommuner och landsting i samverkan

Postadress: Box 124, 701 42 Örebro. Besöksadress: Fenixhuset, Drottninggatan 2, Örebro.
Telefon: 010-470 87 00. Telefax: 019-12 11 98. E-post: förnamn.efternamn@kommuninvest.se
www.kommuninvest.se